

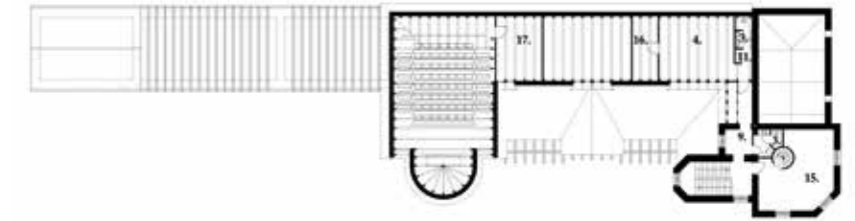

1. előadó	9. közlekedők
2. gépészet	10. teakonyha
3. mosdók	11. szervíz
4. oktatási helyiségek	12. lépcsőház
5. szertár	13. lugas
6. labor	14. kerti tároló
7. díszterem	15. igazgatás
8. tanácsterem	16. szertár
	17. előkészülő,
technikai helyiség

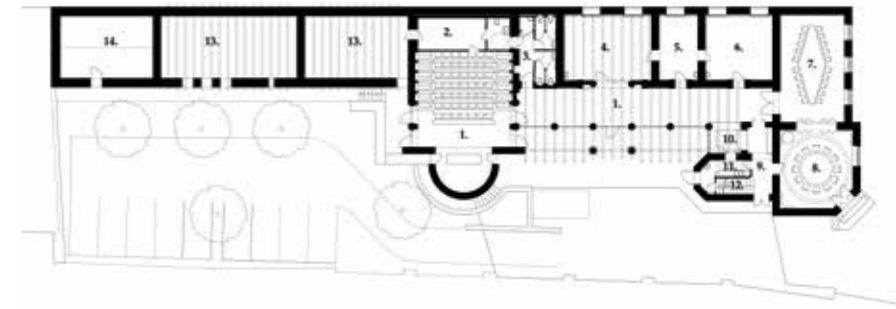

Építész: Fábíán Rigó Tamás
Építész munkatársak:
Czégány Sándor, Kis-Simon Olivér,
Pintér Balázs, Szegedi Antal
Belsőépítész: Tóth Márton
Statika: Pongor László, Hadnagy Gábor
Kertészet: Szűcs Gábor
Gépészet: Rosza Csaba
Elektromosság:
Münnich Gábor, Münnich Zoltán

A zsidók a 17. század elején jelentek meg a Hegyalján. Galiciából érkeztek, jellemzően borkereskedelemmel foglalkoztak. A 18. század második felében már hitközséget, majd szentegyletet alapítottak. A hitközségnek iskolája, sőt rabbiképzője, és híres csodarabbi-ja is volt. A közösség jelentős építési tevékenységet folytatott: a mádi copf műemlék zsinagóga Közép-Európában egyedülálló. A 19. század második felére a zsidó házbérlőkből tulajdonosok lettek, a tehetősebb kereskedők pedig igényesen megépített rangos házakban laktak a mai Rákóczi út környékén. A 19. század végén megalakult Hegyaljai Bortermelők Egyesületében grófok, bárók és arisztokraták nevei közt szerepel

▲ Emeleti alaprajz

▲ Földszinti alaprajz

Adolf Lichtmané és Teitelbaum Natané is. Ebben az időben a Weinhandler név már világmárkának számított a borpiacon. A virágzó hitéletnek és a békés együttélésnek a második világháború vetett véget.

A Rákóczi utca városias karakterű villája kimagasodik környezetéből. A telek tulajdonosa 1867-ben bizonyos Weinhandler (beszélő név, magyarul borkereskedő) Jakab volt, akinek családja a 19. században fontos szerepet játszott a tokaji bor exportjában és újbóli nemzetközi elismertetésében. A család a 19. század legvégén magyarosította nevét Borsaira, mely egy távoli falura utal, de aligha véletlen, hogy magában rejti a „bor” szót.

A telken 1905-ben már állt egy földszintes, tornácos kis épület, mely feltehetően tárolóknak és cselédlakásoknak adott otthont. Ennek keleti végéhez csatlakozik a többszintes villa, melynek pontos építési dátuma nem ismert. Annyi azonban bizonyos, hogy a helyieket egy kastélyra emlékeztető úri lakot – innen a mai elnevezés, Borsay-kastély – Borsai Miklós szőlő- és borkereskedő építtette. A szinte teljes épességében megmaradt homlokzati részletek és a meredek hajlású, szecessziós jellegű tetőforma alapján az építés időpontját a századfordulóra tehetjük. A Hegyaljára jellemző zárt sorú beépítéssel szemben az épületet az utca vonalától visszahúzták. A földszinten, az épület délnyugati sarkában kialakított bejárat egykor nagyméretű hallba vezetett, melyhez valószínűleg egy étkező, tálaló, és konyha kapcsolódott. Az emeleti szinten fürdőszoba és családi nappali, a tetőtéri szinten pedig hálószobák voltak. Az épület különlegessége a kovácsoltvas korláttal övezett tetőterasz. A háború után a villát államosították, szolgálati lakásoknak, majd napközi otthonos iskolának adott otthont. Az épület jelentős belső átalakításokat szenvedett el. A megmaradt kovácsoltvas lépcsőházi korlát, és egy-egy metszett üvegezésű ajtó, a homlokzat díszítőelemei a hajdani igényes építészeti kialakításról árulkodtak.

A felújítás tervezésével Fábíán Rigó Tamás építész bízta meg. Mád polgármestere, Tatárka József a Debreceni Egyetemmel együttműködve kereste a lehetőséget a tokaji borok különlegeségének tudományos alátámasztására.

A BORSAI-VILLA FELÚJÍTÁSA

Mád

Építészet:
Fábíán Rigó Tamás

Szöveg:
Dénes Eszter,
Fábíán Rigó Tamás

„Ott vagyok, ahol a mádi zsidó” – hangzik az ismert mondás. Történt egyszer, hogy egy mádi zsidó kereskedő szekerevel bort szállított. A települést már jócskán elhagyta, amikor pipára akart gyújtani. Az erős szél azonban akadályozta ebben, ezért visszafordította a lovát, hogy rágyújthasson. Rá is gyújtott, majd elindult, anélkül, hogy visszafordult volna eredeti irányába. Pipázgatás közben elbóbiskolt, majd arra ébredt fel, hogy szekere a háza előtt áll meg...

E tudományos tevékenységtől a térség idegenforgalmának növekedését és a helyi gazdaságfejlesztésre gyakorolt pozitív hatását várta. A város az infrastruktúra biztosításával járul hozzá az egyetemi kutatásokhoz és az oktatáshoz, hogy a Tokaj-hegyaljai Borvidék ötödét magában foglaló terület borai a nemzetközi piacon is erőteljesebben jelenhessenek meg. A Debreceni Egyetem törekvései találkoztak Mád elképzeléseivel. A megállapodás keretében a Borsay-kastélyban kialakított oktatási központban többek között a hegyaljai borok élettani és orvosbiológiai hatását fogják vizsgálni.

A kollégium, a rektori, illetve a kutatói lakosztályok, valamint a pinceklub a Kuli László által tervezett egykori Grossmann-házban található. Az új oktatási központot az utca felől a felújított villa, az udvar felől az emelkedő padlójú nagyelődő és a kettőt összekötő kisebb magasságú épületszárny határozza meg. Az előadó mögötti épületrészek (külső, fedett oktatóterek, rendezvényterek) már inkább a kerthez kapcsolódnak, használatban és épület-tömegben is. A meglévő épületrészek vakolt kialakításúak maradtak, az ablakkeretek egy részét faragott kőekre cserélték. Az új falszerkezetek

kőburkolatúak. Az épületet nagyméretűekben domináló tetőfelületek héjazata a meglévő igénytelen pala helyett egységesen természetes palafedést kapott. A földszinten dísztermet, előadókat, tantermet és oktatólabort alakítottak ki, a két épületrész által határolt teresedésben közlekedő-, „aulatornác” területtel. Valamennyi földszinti funkció akadálymentesen érhető el.

A villában kialakított díszterem fölötti fafödémét rossz állapota miatt kibontották. Helyette a terem levegős, gótikus térarányú, faszkeretű lefedést kapott, amely egyben a tetőszerkezetet is gyámolítja. Az emeleten a kisebb létszámú hallgatók oktatására is alkalmas igazgatási szoba található. Innen indul az épület arculatát meghatározó tetőteraszra vezető, az új huszártoronyban elhelyezett csigalépcső is. A meglévő pincét, mely egykor a tulajdonos családi borkészletét rejtette, gépészeti célra hasznosították.

Az egyszerű, talán a hatvanas években hármasszoros tűzép-ablakokkal tűzdelt földszintes, hosszanti épületszárnynak csak a falai maradtak meg. Az alaprajzilag kiszélesített, teljesen új szerkezetű, látszó fafödémű tornác elegáns belső térre változott. A déli tájolású üvegfelületeket az árnyékoló pergola védi a túlzott felmelegedéstől. Ebben az épületrészben két, szertárral kiegészített oktatóhelyiség van. A tantermek közül az egyik nagy légtérű, rendezvények esetén az udvari bejáratnál egy tengelyen lévő harmonikaajtaján keresztül az aulatornáccal is összenyitható. A tömeget lezáró nagyelődő a meglévő kőfalakat főleg már csak belsőépítészeti elemekként használja. Szerkezete új, hőszigetelt és kőburkolatú téglafalakra, illetve a hallgatói helyek lelátószzerűen kialakított vasbeton vázszerkezetére épül. A lefedés látszó íves ragasztott szerkezete, annak formája az akusztikát is szolgálja: az előadó fölötti kis – szentélyszerűen kialakított – lefedése is hangvetőként funkcionál.

A pályázat része volt a teljes energetikai korszerűsítés. Nem engedve a hőszigetelési láznak, a villa helyi védettségű homlokzatának energetikai jellemzőit hőszigetelővakolattal javították, a nyílászárókat kicserélték. Sor került az épületgépészeti rendszer teljes rekonstrukciójára. Az elektromosenergia-igény egy részét a hátsó épületrész tetőfelületén elhelyezett napelemek szolárenergiajával elégítik ki.

Ott vagyok, ahol a mádi zsidó – mondjuk, ha hiába dolgoztunk, mégsem kerültünk előrébb. De hol járnak ma a mádi zsidók?

A világháború elsöpörte a mádi zsidó közösséget is, amely egykor a lakosság 15%-át tette ki. Békében és kölcsönös megbecsülésben élt a keresztény lakossággal, jó szomszédi viszonyban. A háború poklából alig negyvenen tértek vissza, 1956-ra megszűnt a mádi hitközség. Az egykori híres mádi rabbidinasztia leszármazottjai, Ehrenreich rabbi és családja Brooklynban él. Időközben a zsinagóga és a rabbiház is pusztulásnak indult, ám 2000-ben a folyamatot megállították, és megkezdődött a zsinagóga felújítása. Az épületet, amelyet Europa Nostra-díjjal is jutalmaztak, beválasztották a világ 100 legszebb zsinagógája közé. Innentől kezdődik a mádi zsidóság emlékeztetének új fejezete: Mád az észak-magyarországi zarándokút részeként a Csodarabbik útja néven indult új projekt központjává vált. Az önkormányzat jó partner, a tokaji borvidék tudatos fejlesztése mellett felismerte a kulturális turizmus jelentőségét is. A „Borsay-kastélynak”, azaz az egykori Borsay-villának új funkciót álmódott, nagy előrelépést téve a tokaji borkultúra hagyományainak felélesztésében, gondos felújításával pedig még egy épületet megmentett az enyészettől.

tották a világ 100 legszebb zsinagógája közé. Innentől kezdődik a mádi zsidóság emlékeztetének új fejezete: Mád az észak-magyarországi zarándokút részeként a Csodarabbik útja néven indult új projekt központjává vált. Az önkormányzat jó partner, a tokaji borvidék tudatos fejlesztése mellett felismerte a kulturális turizmus jelentőségét is. A „Borsay-kastélynak”, azaz az egykori Borsay-villának új funkciót álmódott, nagy előrelépést téve a tokaji borkultúra hagyományainak felélesztésében, gondos felújításával pedig még egy épületet megmentett az enyészettől.

